

Jakou mají budoucnost svědkové Jehovovi v České Republice? Proč lidé odcházejí od SJ a kolik jich odešlo za posledních patnáct let?

Proč lidé odcházejí od SJ a kolik jich odešlo za posledních patnáct let?

Ačkoli SJ začali svoji činnost v ČR asi před sto lety, kolem roku 1907, ve třicátých letech minulého století jich nebylo více než kolem stovky, přičemž převážná většina z nich byla německého původu nebo německy mluvících. Ještě po válce se jejich počet pohyboval mezi 1000 až 1500 příslušníků. Po uvěznění vedoucích představitelů v 50. letech jejich počet rostl pomalu, nicméně do poloviny 60. let dosáhli čísla několika tisíc. Od svých počátků v roce 1907 až do roku 1992 byli svědkové Jehovovi z Čech, Moravy a Slovenska spojeni v jedné organizaci. V očekávání rozdělení federace na Českou republiku a Slovensko, ke kterému došlo 1. ledna 1993, organizace naplánovala svoje rozdělení na českou a slovenskou část v průběhu roku 1992.

Asi od poloviny 60. let je možné blíže stanovit důvody pro odchod od SJ i přibližný počet ztrát členů v průběhu těchto let, a to až do roku 1992, kdy jejich počet dosáhl 24 884 členů. .

V českých zemích lze přesně sledovat růst a úpadek svědků výlučně od roku 1993, kdy Společnost poprvé publikovala údaje o členech odděleně.

TŘI ETAPY ODCHODŮ OD SJ V BÝVALÉM ČESKOSLOVENSKU, NYNÍ ČESKÉ REPUBLICE

Pro Československo, respektive Českou republiku je nutné rozlišit tři etapy odchodů od SJ.

A: Hromadný odchod v první polovině 60. let z důvodů naukové změny, organizovaný Vladimírem Matějkou, který stál v čele organizace SJ v letech 1954 - 1958. Tehdy **SOUČASNĚ** odešlo kolem 1000 lidí, protože se nemohli vyrovnat s tím, jak byla organizace zasažena pronikáním STB do jejich řad. Katalyzátorem pro jejich odchod byla změna nauky o tom, kdo patří k tzv. „vládním mocem“ z Římanům 13. kap. V roce 1962 ústředí v Brooklynu změnilo učení o absolutní poslušnosti Bohu a Kristu na nauku o relativní podřízenosti státu. V českých poměrech to znamenalo definitivní potvrzení cesty oficiální koexistence SJ s komunismem, vyjádřené pravidelnými pracovními schůzkami čelných představitelů organizace v ČR s pracovníky STB.

(Poznámka: více k této problematice viz Branislav Martínek „Náboženská společnost a stát“ a Eduard Sobička „Kapitoly z doby totalitní“ – www.straznavez.cz.)

B: Za 25 let činnosti v atmosféře oscilující mezi vzdorem řadových členů vůči ateisticky zaměřenému státu za současného (a před řadovými členy striktně utajovaného) mírového (byť státní mocí vynuceného) soužití jejich vedení s komunistickým režimem, mezi léty 1965 až 1990, **NEPRAVIDELNĚ** a převážně o své vůli, odešel minimální počet lidí, řádově několik set. K nejčastějším důvodům patřily osobní rozepře ve sboru, u několika osob se jednalo o naukové postoje.

C: Etapa od roku 1990 do současnosti je charakteristická **NEUSTÁLÝM** odlivem členů, a to jak na základě jejich osobního rozhodnutí, tak na základě vynuceného odchodu – vyloučení. Odhadem se jedná o tisíce jednotlivců, přesné číslo, které bude doloženo na závěr, uvádí **neuvěřitelných 6955** svědků Jehovových, tedy téměř 50 procent jejich současného počtu. Příčiny tohoto stavu lze rozdělit do 10 kategorií.

1. Amerikanizace české formy křesťanství SJ praktikovaného v dobách totality

Činnost SJ za totality byla doprovázená určitou osobní svobodou starších a zvěstovatelů ve sborech. Situace vyžadovala iniciativní jednání, doprovázené vlastní odpovědností, a možností do určité míry vyjádřit vlastní názor. Po revoluci v roce 1989 došlo k tomu, že byl z ústředí SJ v Brooklynu dodán vzor, kterému se všichni museli podřít, nebo odejít. Vyjádření vlastního názoru začalo být chápáno jako projev odpadlictví.

2. Přísun informací o dějinách SJ

Po revoluci došlo k přílivu informací o historii SJ, do té doby nedostupných. SJ v ČR žili v domnění, že se společnost Strážná věž nedopustila žádných, nebo pouze nevýznamných naukových omylů. Množství, závažnost a bludnost těchto omylů ale

postupně začaly vycházet najevo, a to u stovek svědků vedlo k nepřipustným otázkám, na něž jedinou odpovědí organizace bylo umlčení tazatelů buď jejich vyloučením, nebo jejich vynuceným odchodem.

3. Doktrinální problematika

S přibývajícím časem se stále více prokazuje neudržitelnost dosud platných a přitom pro existenci věrných členů organizace zásadních nauk SJ. K nim patří učení o konci světa v rámci generace roku 1914 (již opuštěné učení), nauka o vedení prostřednictvím třídy tzv. pomazaných křesťanů (většina z nich již vymřela) a nauka o zákazu přijímat krev (v teorii ještě zastávaná, v praxi do značné míry opuštěná).

4. Nečestné jednání při získání registrace

Stále více SJ se dozvídá a nemůže se vyrovnat s tím, že je písemně zdokumentováno, jak při žádosti o registraci v ČR představitelé společnosti SJ lhali při odpovědích na otázky položené MK ČR. Společnost spadla ze stupínku, na kterém v očích mnoha byla: použila prostředky, které odsuzuje, aby dosáhla svého cíle.

5. Absurdnost postupu při stanovisku NSSJ v ČR k náhradní vojenské službě

Náhradní vojenská služba byla od roku 1990 odmítána jako kompromis se světem a pokud člen SJ na ni přistoupil, byl ze sboru vyloučen. Ze dne na den pak v roce 1996 došlo k obratu o 180 stupňů, a náhradní vojenská služba byla schválena. Pro mnohé bylo těžké tento obrat strávit, a ještě těžší bylo přijmout následné stanovisko, podle kterého se NSSJ lidem vyloučeným za to, že na náhradní vojenskou službu nastoupili a byli proto vyloučení, neomlouvá, ale pokládá jejich vyloučení za jejich vlastní chybu a neposlušnost vůle organizace.

6. Zpřetrhání osobních vazeb ve sborech

S nástupem oficiální americké formy křesťanství SJ v Čechách dochází k drastickému omezení přátelských vazeb mezi jednotlivými svědky. Vřelé prostředí kamarádů pod jednou vlajkou je nahrazováno unylým pánbičkářstvím, pohlcujícím veškerý volný čas SJ. Ačkoli míra tohoto jevu je ve sborech různá, projevuje se celostátně. Mnohým SJ takovéto uctívání Boha nedává smysl a uzavírají se do sebe a své rodiny. U řady z nich ale nastává proces, který vrcholí dobrovolným opuštěním řad SJ.

7. Tendence odbočky na Černém Mostě být papežtější než papež

V ČR byla poslušnost a uniformita vyžadována daleko tvrději než v USA nebo v západních zemích. Stovky lidí byly vyloučeny za věci, nad kterými by se v Anglii nebo v Americe mávlo rukou. Nicméně, kromě jednotlivců takto přímo postižených

došlo k vyloučení nebo odchodu jejich přátel, SJ, kteří nebyli ochotni k tomu, aby se ohýbali více než je hřbetu zdrávo.

8. Nuda a nespokojenost s úrovní vyučování ve sborech

Na rozdíl od doby před revolucí, v níž byla častá aktivní účast na shromážděních a vyučování bylo individuální a živé, po revoluci dochází k prudkému snížení kvality duchovních programů. Invence a práce s Biblií je nahrazena opakováním pouček z předepsané literatury. Podle rozdílné míry tolerance jednotliví SJ dříve nebo později přestávají chodit do míst, kde se třikrát týdně (od roku 2009 to bude „jenom“ dvakrát) po dobu kolem dvou hodin nudí a nedozví nic nového. Češi jsou přece jenom zvědavým národem.

9. Reakce veřejnosti a stop stav vzhledem k domácím biblickým studiím se zájemci z řad veřejnosti (DBS)

Po počátečním zájmu veřejnosti, zahájeném v roce 1990, který kulminoval kolem roku 1993, pozorujeme pozvolný, ale hluboký pokles zájmu o náboženství SJ. To se odráží v rapidním poklesu DBS (domácích biblických studií) s novými zájemci z řad veřejnosti. DBS jsou v naprosté většině sborů vedena s dětmi SJ, nebo jsou hlášena neplodná studia, která dříve nebo později skončí neúspěšně.

10. Finanční machinace spojené se skupinou SJ ovládajících Litoměřické fondy a společnost Interconex

Mnohým SJ je dnes zcela jasné, že jejich odbočka na Černém Mostě, školící středisko ve Stráži nad Nežárkou, mnohé ze sálů království (modliteben SJ) a desítky dalších aktivit, mezi jinými činnosti krajských a oblastních dozorců a zvláštních průkopníků, byly a jsou financovány penězi získanými činnostmi na hranici zákona nebo již daleko za ní. Kromě toho byly stovky SJ a jejich rodin a přátel sami postiženi tím, že na radu SJ – představitelů ČNIK a Interconexu a lidí s nimi spojených, často sborových starších, investovali do akcií této společnosti a přišli o své těžce našetřené, mnohdy celoživotní úspory. Jednou z odpovědí je odchod ze společnosti, o které jsou přesvědčeni, že nejenom toleruje, ale i žije z okrádání jak druhých občanů, tak i svých vlastních členů.

Výše uvedené příčiny vedou od roku 1993, jak v úvodu poznamenáno,

k NEUSTÁLÉMU, hromadnému odchodu tisíců českých svědků Jehovových.

Uvádím číslo 6955 členů. Dospěl jsem k němu tím, že jsem v literatuře svědků Jehovových vyhledal oficiální počet členů v České republice v roce 1993 – **15 275** pokřtěných osob. Dále jsem sečetl počet pokřtěných osob v letech 1994 až 2006 včetně toho, jak jej uvádí oficiální statistika organizace svědků Jehovových: za 13 let bylo pokřtěno **7 064** členů. Podle oficiálního údaje z Ročenky 2007 bylo v roce 2006 v České republice **15 384** pokřtěných svědků, tedy absolutní nárůst o pouhých **109** členů za 13 let.

Nicméně je třeba vzít v úvahu, že nárůst byl ve skutečnosti o 7064 pokřtěných svědků. Odečteme-li od 7 064 (počet pokřtěných) číslo 109 (o tolik je svědků více v roce 2006 než v roce 1993), dostaneme se k číslu 6955, které je reálným údajem o úbytku členů v letech 1994 až 2006.

I kdybychom počítali tak, že 10 procent svědků (695 osob) v tomto období zemřelo přirozenou smrtí, stále se pohybujeme v oblasti 6 000 svědků, kteří organizaci opustili nebo z ní byli vyloučeni.

Jakou mají budoucnost svědkové Jehovovi v České Republice?

Přední američtí sociologové (Rodney Stark and Laurence Iannaccone v článku ‘Why the Jehovah’s Witnesses Grow so Rapidly: A Theoretical Application’, *Journal of Contemporary Religion* 12 [1997], 133–157: Proč svědkové Jehovovi zažívají rapidní vzrůst: Uplatnění teoretického modelu, *Časopis pro studium současných náboženství*, 12 [1997], 133–157) se rozhodně vyslovují pro trvalé a rapidní pokračování celosvětového růstu náboženství svědků Jehovových.

Do protikladu k tomuto tvrzení se staví kniha Andrewa Holdena *Svědkové Jehovovi: Portrét současného náboženského hnutí*, publikovaná v roce 2002 nakladatelstvím Routledge v Londýně. (*Jehovah’s Witnesses: Portrait of a Contemporary Religious Movement* by Andrew Holden, published in 2002 by Routledge, London.) Tato studie si všímá toho, jak u britských svědků Jehovových dochází k poklesu činnosti a k jejich minimálnímu nárůstu, který je navíc způsoben převážně dotací z vlastních řad.

Přikláním se k názoru, že náboženství svědků Jehovových bude pokračovat v pomalém celosvětovém růstu, provázeném stagnací nebo nepatrným úbytkem v západních zemích, Japonsku a Latinské Americe, možná s výjimkou Brazílie.

Situace v České republice je ale ojedinělá a vede k úsudku, že následující léta se zde mohou pro NSSJ stát kritickými, a to především z těchto důvodů: stalinistická čistka v letech 1995 až 2005, informační dálnice a činnost disentu v řadách SJ v ČR, nedostatečná reprodukce z vlastních řad a v neposlední řadě česká povaha a česká náboženská historie. Povšimněme si uvedených bodů v jednotlivé posloupnosti, uvedené podle autorova názoru v pořadí její důležitosti.

1. “Stalinistická” čistka vedoucích kádrů

Sbory SJ vždy stály na dobrovolné organizační aktivitě pracovníků v postaveních spojovacích článků mezi vedením a řadovými členy – na práci tzv. starších a služebních pomocníků, v křesťanské terminologii presbyterů a diákonů.

Tato vrstva byla ale nejvíce zasažena čistkami vycházejícími z Černého Mostu (místo, odkud je řízena činnost SJ v ČR) v letech 1990 až 2005. Podle zcela reálného odhadu došlo k cílenému odstranění asi 75 procent presbyterů a diákonů, kteří byli pokřtěni a jmenováni do svých postavení v době mezi rokem 1975 až 1990. Těchto 75 procent mužů bylo postiženo v různé míře, ale v zásadě se jejich znehynění dá rozdělit do tří skupin:

- a) 30 procent bylo vyloučeno z řad SJ nebo byl vynucen jejich odchod
- b) 30 procent bylo odstraněno z funkcí a nemají na řízení sborů žádný vliv
- c) 15 procent se účastní pasivního nebo aktivního disentu, přičemž procento aktivních disidentů neustále narůstá.

Odstranění těchto pracovníků se může prokázat jako největší a zásadní chyba vedení SJ v době po revoluci. V naprosté většině se jednalo o doslovné dělníky na křesťanském poli, kteří se lopotili dnem i nocí, kteří obstáli v žaru pronásledování a kteří získali mnohaleté zkušenosti při vedení, zachování a růstu sborů. Ztrátu takového množství zkušených a oddaných kádrů nelze nahradit.

2. Informační dálnice a činnost disentu

Klíčovým prvkem pro potlačení svobodného myšlení ve skupině lidí je utajení informací nepříznivých při vytváření dojmu, že ve světě není nad skupinu samotnou a již vůbec ne nad vedení skupiny, které se navíc nedopouští žádných přehmatů.

Cílem disentu mezi SJ v ČR je využití informační dálnice k rozprášení mýtu o jedinečnosti SJ a jejich vedení.

Cílem disentu mezi SJ přitom *není*, jako tomu bylo dříve u některých jednotlivců zapuzených organizací, pomsta, zesměšňování, nebo házení špíny na SJ.

Kromě odvolání nebiblických a životu nebezpečných nauk, především nauky o transfúzi krve, mají členové disentu jedinou snahu: prostřednictvím předkládání solidní, seriózní a nezaujaté informace o náboženství obecně a o náboženství SJ jmenovitě, přispět k obrodě SJ, případně k jejich naprosté reformě, a tím umožnit všem SJ biblickou svobodu v Kristu. Tento přitažlivý aspekt vede mnohé přemýšlivé členy SJ k tomu, že informaci disentu s uspokojením zkoumají jako oprávněnou a po svobodném zvážení ji dále rozšiřují ve vlastních řadách.

3. Nedostatečná reprodukce z vlastních řad

Obecným jevem mezi SJ v západních zemích a v zemích střední Evropy je neúspěch při získávání konvertitů z řad široké veřejnosti, které kdysi bylo nejsilnější stránkou evangelizace SJ. V posledních 15 letech je tato situace v západních zemích jednoznačně pozorovatelná, a sbory SJ jí tady čelí tím, že výraznému poklesu členů zabraňují křtem svých dospívajících dětí. Tak zde SJ vstupují do klasické fáze etablovaného náboženství, které se více méně šíří reprodukcí z vlastních řad.

Reprodukce z vlastních řad je ale mezi českými svědky nemožná, a to především ze tří důvodů:

a) *Nedostatečný počet věřících spolu s nadměrně vysokým procentem bezdětných manželství*

Matematika se v tomto případě zdá být zcela jasná. Pokud uvážíme, že mezi 15 000 svědky v ČR je asi 4000 až 5000 rodin, a pokud si podrobněji všimneme toho, že tyto rodiny mají většinou jedno nebo dvě děti, pak vidíme, že růst reprodukcí není možný. Tento růst je navíc velmi silně omezen důsledky silného působení názoru prosazovaného organizací v uplynulých 30 letech, že manželství svědků mají zůstat bezdětná, aby se manželé více mohli věnovat šíření svého náboženství.

Na základě téměř tří desetiletí trvajícího členství mezi SJ a podrobné znalosti prostředí vyslovuji domněnku, že 500 až 1000 manželských párů českých svědků je bezdětných. Mnohé z nich jsou ve věku, kdy přivedení potomků do tohoto světa je již pouze v rovině Abraháma a Sárý, tedy zázraku.

Například na seznamu 135 elitních (to jest Společností placených) pracovníků, mezi něž bylo v roce 2006 rozděleno 7,781.046.99 Kč, je kolem 40 manželských párů, z nichž 99% je bezdětných a zbytek osob na seznamu jsou svobodní jednotlivci. – viz www.obchodnirejstrik.cz, IČ:26181843, sbírka listin, výkaz nadačních příjemců.

b) *Nedostatečné kořeny náboženství SJ v jednotlivých rodinách*

V Anglii, Americe nebo Německu není neobvyklé, že sbory mluví o čtvrté či páté generaci patřící k náboženství SJ. V ČR taková situace neexistuje. Jako příklad uveďme rodiny některých vedoucích představitelů a dalších známých SJ v ČR v uplynulých 50 letech. (Poznámka: tento bod vyžaduje uvedení konkrétních jmen – z ohledu na soukromí jsem v nich pozměnil samohlásky)

Naprostou výjimkou je v tomto ohledu rodina Adumyho, u které se v současné době jedná o tři generace. Rodina Sebačky je dvougenerační. Stejně jako rodina Lunačků. Simrovi opět dvougenerační. Advokát s motýlkem dvougenerační. Bezdětní: Kudlec, Zivadil, Šamáně, Čachovi, Pivlovi, Chiluzovi, Malcherovi, Paterovi, Ottalovi, Bacufelovi, Zmuškolovi, Vukovi, Chudovi, Řatulovi, Wachrtovi a stovky dalších.

Nedostatečné vertikální zakořenění převážné většiny generací svědků Jehovových v ČR činí tyto rodiny náchylnými ke snadnějšímu opuštění dogmat svého náboženství, jestliže se tato prokáží jako pochybná.

c) Tristní práce s mladými svědky

Mezi dospívajícími svědky od roku 1990 každý druhý chlapec nebo dívka opouští náboženství svých otců nebo matek a jenom zřídkakdy se vrací.

4. Česká povaha, české prostředí, české řešení

Uvedené atributy nevedou české SJ k tomu, že by přímo a jasně vyjádřili, co si o současném stavu myslí a tak napomohli prozření svého vedení a případné postupné reformě. Čeští svědkové hudrují postranně a mezi těmi, kterým mohou věřit, ale nevystoupí veřejně. Tak vytvářejí specificky české prostředí, ve kterém nespokojenost existuje a neřeší se, nicméně narůstá, a to až do okamžiku, kdy se náhle vezmou klíče a jde se na Václavák nebo se radní házejí z okna, či se táhne na Plzeň.

Rozprava o nápravě věcí klidnou cestou v tu chvíli bývá jenom stěží možná.

Závěr: Z výše uvedených čtyř důvodů si lze teoreticky představit, že se české země v následujících patnácti letech mohou stát jedním z prvních míst světa, ve kterém dojde k dysfunkci stávající organizační struktury svědků Jehovových a k její postupné přeměně ve svobodnější formu církevní správy, za současně probíhající reformy základních nauk, a proto zachování náboženství svědků Jehovových jako přijatelné alternativy mezi mnoha jinými církevními společnostmi na náboženském trhu.